

۳۰ اصل مهم در تدریس و آموزش بزرگسالان

(برای موفقیت در تدریس)

تالیف و گردآوری : فرشید مومنی فراهانی

رئیس آموزش و تجهیز نیروی انسانی شرکت پالایش نفت تهران (شهیدتندگویان)

مدرس دوره های فنون و مهارت‌های ارائه و تدریس (TTT)

Farshid_momeni@yahoo.com

"از کلیه اساتید و مولفان بزرگوار صمیمانه استدعا دارد ضمن رعایت اصول افلاق صرفه ای در تالیف و ارائه ، پنانپه از مطالب این مجموعه به هر شکل در تحقیق و مقالات یا کتب خود استفاده می نمایند به عنوان مجموعه و نام نویسنده در مراجع و منابع خود اشاره نمایند. " با سپاس

چنانچه مدرس آموزش های سازمانی و آموزش بزرگسالان هستیید و یا تصمیم دارید به زودی در این عرصه فعالیت نمائید و از مزایای بیشمار آن بهره مند شوید با رعایت دقیق اصول و توصیه های زیر که حاصل آموخته ها و تجربیات شخصی و عملی نگارنده این مجموعه می باشد می توانید به یک مدرس حرفه ای تبدیل شده ، فراگیران وفاداری رابرای خود ایجاد نموده و یاد و خاطره شما در اذهان فراگیران تان جاودان گردد.

۱- داشتن انگیزه ، عشق و اشتیاق به امر تدریس اولین اصل و شرط اساسی برای ورود به حوزه تدریس و آموزش است .

۲- انگیزه ، انرژی و اشتیاق مدرس یک عامل انگیزه دهنده قوی و اساسی به فراگیران برای یادگیری است و فراگیران به خوبی وجود یا عدم وجود این انگیزه و اشتیاق و حتی میزان آنرا از نوع نگاه ، حرکات و نوع بیان شما در همان دقایق آغازین متوجه خواهند شد .

۳- توصیه به فراگیران جهت یادداشت برداری از نکات مهم را فراموش نکنید . به یاد داشته باشیم که یادداشت برداری حین کلاس توسط فراگیر باعث تثبیت بهتر آموخته ها در ذهن ایشان می گردد.

۴- در شروع کلاس خود برای مخاطب طعمه گذاری نمائید . یعنی با بیان آمارها شواهد و نتایج تحقیقات و مطالعات ویا ارائه کلام بزرگان در خصوص موضوع مورد تدریس خود به صورت مفید و مختصر و حداقل در بیست درصد زمان اولین جلسه تدریس خود به مخاطب بگوئید چرا باید در این مدت به شما گوش بدهد و قرار است چه مزایائی برایش ایجاد شود و چه دانش و مهارتهای در او ارتقاء یابد . لازم است این مهم در ابتدای امر و قبل از شروع مباحث به طور حتم انجام شود که اصطلاحاً به آن ((طعمه گذاری برای مخاطب)) می گوئیم.

۵- به عنوان مدرس و حتی به عنوان فراگیر اگر می خواهید کلاستان جذاب باشد و در آن عملاً یادگیری اتفاق بیافتد " پست و عنوان سازمانی " خود راببرون در کلاس بگذارید و با پست سازمانی خود سر کلاس حاضر نشوید .

- ۶-** به عنوان یک مدرس حرفه ای به هنگام اجراء می باید با رفتار ، شور و شوق حرکات و زبان بدن ، تن صدا ، اعتماد بنفس و انگیزه بالای خود به فراگیران نشان دهید که پیام ویژه ای برای ایشان دارید .
- ۷-** به عنوان یک مدرس هرگز با تعصبات و تفکرات قالبی خود سرکلاس نروید و آنها را نیز بیرون کلاس بگذارید.
- ۸-** مدرس می باید برای موفقیت در تدریس و ارائه به دو سلاح مهم مجهز باشد که عبارتند از : سلاح دانش و مهارت و سلاح مهارتهای ارتباطی (دانش ارتباط موثر).
- ۹-** بدون شناخت کافی از هدف یا اهداف سازمان برگزار کننده دوره از برگزاری دوره ، شناخت کافی از فراگیران (گروه هدف) و سازمانی که می خواهید در آن تدریس نمائید برای آموزش حاضر نشوید .
- ۱۰-** زمانیکه مدرس به چیزی که می گوید و مطالبی که درس می دهد قلباً اعتقاد و باور داشته باشد نفوذ کلامش تا ۱۰ برابر بیشتر می شود و بالعکس.
- ۱۱-** خطوط قرمز برای مدرس که می باید از ورود به این مباحث جلوگیری و خودداری نماید عبارتند از : مذهب ، سیاست ، مسائل شخصی ، جنسیتی و قومیتی .
- ۱۲-** به عنوان یک مدرس حرفه ای هرگز هیچ یک از فراگیران را انگشت نما نکنید ، تنها اگر بخواهید او را تشویق کرده و ویژگی های مثبتش را در جمع بیان دارید که انجام این موارد بسیار توصیه می گردد.
- ۱۳-** به عنوان یک مدرس هرگز عصبانی نشده ، از کوره در نروید و قابلیت های هوش هیجانی را در خود به طور دائم ارتقا دهید .
- ۱۴-** به عنوان مدرس آموزش بزرگسالان هرگز فراگیر را از کلاس اخراج نکنید . اخراج فراگیر بزرگسال از کلاس یک نشانه بارز از غیر حرفه ای بودن مدرس است .
- ۱۵-** سعی کنید با بهره گیری از شیوه ها و فنون مختلف آموزش، حداقل ۵۰٪ زمان کلاس و آموزش خود را به مشارکت فراگیران اختصاص داده و از سخنرانی و ارائه یک سوبه (مونولوگ) به شدت بپرهیزید و تا می توانید فرصتهای کارتی می و کارگروهی را در کلاس ایجاد نمائید .

۱۶- به عنوان مدرس حرفه ای تا می توانید شوخ طبع ، مهربان ، پرانرژی و متبسم باشید با بهره گیری از روش های گوناگون فضای آموزشی را به محیطی پرنشاط تبدیل نمائید .

شواهد و مدارک زیادی وجود دارد که حاکی از محو و نابود شدن "یادگیری" به عنوان هدف اصلی در آموزش در کلاس های خشک و بی نشاط می باشند.

۱۷- در تمام طول دوره آموزشی با تمامی فراگیران خود ارتباط چشمی مناسب برقرار نمائید (اصل فانوس دریائی). چشم ها مهمترین ابزار انتقال انرژی های مثبت بین انسان ها هستند در واقع یک مدرس با انگیزه و پرانرژی با نگاه به فراگیران انرژی مثبت خود را در کلاس پخش کرده و با دیگران به اشتراک می گذارد.

۱۸- به زبان بدن فراگیران خود توجه جدی نمائید و در صورتیکه نشان های خستگی را در ایشان مشاهده نمودید روش آموزش خود را تغییر داده و از یخ شکن های کلاس (Ice breakers) استفاده نمائید، یعنی به عنوان مثال یک بازی هدفمند آموزشی را با مشارکت فراگیران ایجاد نموده ،یا فیلم کوتاه (کلیپ) همراه با موزیک پخش نمائید .

۱۹- صورت و صوت منعطف داشته باشید و از داشتن لحنی یکنواخت و تن صدای ثابت به شدت بپرهیزید، چرا که در غیر اینصورت غالب فراگیران خود را از دست داده و ایشان را به خوابی به آرام خواهید برد .به عنوان یک مدرس حرفه ای به شدت از نشستن هنگام ارائه پرهیز کنید و تنها در یک مکان یا بطور کامل پشت تریبون نایستید و سعی کنید حین ارائه در نقاط مختلف کلاس حرکت نمائید.

۲۰- برای ارائه و آموزش خود برنامه و طرح درس (Lesson plan) داشته باشید و اهداف و سرفصل ها را در همان ابتدا با فراگیران مرور کرده و در میان بگذارید .

۲۱- تا می توانید مطالب را ساده سازی نموده و با زبان ساده و مطابق با سطح دانش و معلومات فراگیر خود صحبت نمائید. فراموش نکنید که هدف از کلاس به رخ کشیدن اطلاعات مدرس نبوده و هدف ارتقای دانش و نگرش و یا تغییر رفتار فراگیران و به عبارت خلاصه یادگیری موثر است.

۲۲- به طور دائم از هر فرصتی برای افزایش آگاهی و دانش خود در حوزه های مورد تدریس تان استفاده نمائید .

۲۳- حتماً از power point برای ارائه بخشی از آموزش های خود استفاده نمائید . تا می توانید بیشتر از تصاویر و هر چه کمتر از متن در power point استفاده نمائید . هرگز متن سخنان خود و متن های طولانی را در اسلاید خود ننگنجانده و از آن بدتر در کلاس از روی آن نخوانید . فراموش نکنید یک تصویر مناسب و خوب ارزشی معادل ۱۰۰۰ کلمه را دارد.

۲۴- هرگز به عنوان مدرس ((منم)) نزنید و اطلاعات خود را به رخ فراگیران نکشید و ایشان را بمباران اطلاعاتی نکنید. از تجربیات موجود در بین فراگیران استفاده نمائید تا از ایشان نیز بیاموزید، اما هرگز این مسئله را در کلاس بیان نکنید برای مثال بیان این جمله که " اینجانب می خواهم به شما درس پس بدهم و یا خود را شاگرد شما می دانم " نشان از عدم اعتماد به نفس و غیر حرفه ای بودن مدرس دارد. بهتر است در آموزش بزرگسالان به جای این گونه جملات بگوئیم " ما قصد داریم در این کلاس تجربیات خود را با یکدیگر به اشتراک بگذاریم ".

۲۵- فراموش نکنید به عنوان مدرس هیچگاه نماینده سازمان یا مدیر عامل سازمانتان نشوید بویژه زمانی که در کلاس شما از وضعیت و سیاست های جاری در سازمان انتقاد می گردد و ضمناً فراموش نکنید که به عنوان مدرس باید رازدار و محرم اسرار فراگیران باشید . در غیر اینصورت فراگیران منتقد و ناراضی در برابر شما گارد گرفته ، کلاس و شخص شما را با چالش مواجه می کنند .

۲۶- تا می توانید برای هر مبحث و موضوع از مثال ها و بیان مورد کاوی (case Study) استفاده نمائید .

۲۷- ظاهری مناسب و آراسته و منظم داشته باشید و بهترین لباسهای رسمی خود را در زمان ارائه و آموزش بپوشید.

۲۸- انجام جلسه معارفه (Induction session) در ابتدای هر دوره آموزشی یک ضرورت و یک الزام اساسی است و شایسته است در این معارفه مدرس ضمن آشنای با

فراگیران خود از میزان دانش و تجربه های قبلی فراگیران در حوزه مورد تدریس اطلاع یابد.

۲۹- برای اثرگذاری بیشتر در طرح جلد و صفحات مختلف جزوات آموزشی خود از شعارهای آموزشی و انگیزشی برای یادگیری بیشتر استفاده نمائید .

۳۰- برای داشتن بیانی جذاب و کلامی تاثیر گذار ، در بیان خود فراز و فرودها ، تاکید بر روی کلمات مهم ، مکث های متعدد به موقع و هدفمند ، انرژی و اشتیاق در صدا ، وضوح و روانی کلام ، جمله بندی صحیح ، سرعت مناسب و بکارگیری زبان بدن (استفاده از دست ، عضلات صورت ، چشم ها و سرو گردن و ... متناسب با سخن) را فراموش نکرده و به طور جدی آنها را رعایت نمائید و در صورت لزوم در کلاس های فن بیان شرکت نمائید.

در پایان برای اجرای هر چه بهتر اصول سی گانه فوق و آشنایی با جزئیات بیشتر به مدرسان آموزش بزرگسالان و آموزش های سازمانی اکیداً توصیه می نماید تا در دوره های تخصصی آموزش آموزش دهندگان (TTT) فنون و شیوه های تدریس ، فن بیان ، زبان بدن ، ارتباط موثر، برنامه ریزی عصبی کلامی (NIP) شرکت نمایند.

آگر آموزش را هزینه می دانید ، نادانی را امتحان کنید . ((انیشتن))

مراجع و منابع

- ۱- بیست و یک خطای مدرسان که منجر به افت کیفیت آموزش می گردد - فرشید مومنی فراهانی مقاله ارائه شده در اولین همایش آسیب شناسی سازمانی - بهمن ۱۳۹۰
- ۲- ارزیابی مهارتهای مدرسان قبل و حین اجراء- فرشید مومنی فراهانی مقاله ارائه شده در دومین همایش آسیب شناسی آموزش سازمانی - بهمن ۱۳۹۱
- ۳- معجزه بیان - دکتر رضا رنجبر
- ۴- تجربیات ۱۴ ساله نگارنده در اجرای آموزش های مختلف سازمانی .